

STORTINGET

Innst. 247 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 7 (2020–2021)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen legger i meldingen frem en rekke vurderinger og tiltak som skal legge grunnlaget for å realisere regjeringens ambisjoner for internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning.

Regjeringen viser til at høyere utdanning av god kvalitet er avgjørende for den fremtidige samfunnsutviklingen. Både globale utfordringer og hjemlige omstillingsbehov stiller høye krav til kompetanse og utdanning. Internasjonalisering og internasjonalt samarbeid er nødvendig for å sikre kvalitet i norsk høyere utdanning. Gjennom internasjonal eksponering og samarbeid tilføres utdanninger og studenter verdifulle perspektiver som kan løfte utdanningskvaliteten i vid forstand. Internasjonalt samarbeid og internasjonale perspektiver er nødvendig for å håndtere globale samfunnsutfordringer knyttet til klima, teknologi, demografi og demokrati. Samfunns- og arbeidsliv også i Norge har en stadig mer internasjonal karakter, og kunnskapen, kompetansen og ferdighetene økt internasjonalisering kan bidra til, vil bli enda viktigere i fremtiden.

Regjeringen ønsker å fremme ulike former for internasjonalisering av pensum, studier og læringsmiljøet hjemme. Videre er det et mål at langt flere studenter skal reise på utveksling fra Norge, og dette er hovedte-

maet for stortingsmeldingen. Et studieopphold i utlandet vil bidra til å øke kvaliteten i norsk høyere utdanning og forskning og til den enkelte students egenutvikling, og det vil bidra til å utvikle samfunnet og øke Norges omstillingsevne og konkurransevne.

Regjeringen mener det bør legges til rette for at studentene drar til utenlandske institusjoner deres hjemmestitusjon allerede samarbeider faglig med, og har kvalitetssikret. Utreisende grads- og utvekslingsstudenter bør i tillegg motiveres til å ta utdanning i land som er av særlig betydning for Norge, og ved utenlandske institusjoner med høy kvalitet.

Regjeringen viser til at ved Kvalitetsreformen fra 2003 vedtok Stortinget at alle studenter som ønsker det, skal kunne ha et studieopphold i utlandet som del av sitt norske gradstudium. Gjennom Bologna-prosessen har Norge forpliktet seg til at innen 2020 skal 20 prosent av studentene som fullfører en grad, ha hatt et studie- eller praksisopphold i utlandet. Selv om føringen har ligget der siden Kvalitetsreformen, og med en ytterligere understrekning med målet fra Bologna-prosessen, har man i liten grad lykket med å få flere studenter til å reise ut.

I Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning (Kvalitetsmeldingen) slo regjeringen fast at det på lengre sikt bør være et mål at halvparten av studentene har et utenlandsopphold i løpet av studiene. I Kvalitetsmeldingen ble det videre fremhevet at den faglige kvaliteten på utvekslingsopphold må sikres, og at fagmiljøer og institusjoner må delta aktivt i internasjonalt samarbeid.

Regjeringens overordnede mål med stortingsmeldingen er å bidra til en kulturendring i universitets- og høyskolesektoren slik at internasjonal mobilitet blir en integrert del av alle studieprogrammer, og slik at det blir

mulig å nå målet om at halvparten av de som avlegger en grad i norsk høyere utdanning, skal ha hatt et studieopphold i utlandet. Regjeringen ønsker at det skal skapes tydelige forventninger til studentene om at de skal ta et studie- eller praksisopphold i utlandet, ved at studentene aktivt skal måtte velge det bort dersom de ikke kan eller ønsker å reise ut.

En slik kulturendring vil ta tid, og regjeringen mener at disse fem faktorene kan bidra til endringen:

1. Studentmobilitet inngår i det strategiske arbeidet for å styrke kvalitet og relevans i høyere utdanning.
2. Studentmobilitet er basert på institusjonelt samarbeid, der både forskning og utdanning som regel inngår.
3. Regelverk og finansieringsordninger skal stimulere til økt studentmobilitet.
4. Ledelse, faglig ansatte og administrasjon ved institusjonene, så vel som studentene selv, er enige om og bidrar til en slik kulturendring.
5. Arbeids- og næringslivet etterspør og verdsetter studenters utenlandserfaring.

I arbeidet med stortingsmeldingen oppfordret Kunnskapsdepartementet en rekke aktører til å komme med innspill. Hovedtrekkene i innspillene oppsummeres i stortingsmeldingen 1.3.

1.1 Utveksling fra Norge

Kapittel 4 omhandler norske studenter som velger å gjennomføre en del av studietiden sin i utlandet gjennom utveksling fra sin norske utdanningsinstitusjon. I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

Hvilke land norske studenter drar til

- Regjeringen ønsker at en høyere andel norske studenter skal reise på utveksling til ikke-engelskspråklige land enn hva tilfellet er i dag.
- Regjeringen vil at flere norske studenter skal prioritere å reise på utveksling til de ikke-engelskspråklige landene blant Norges prioriterte samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning.
- Regjeringen vil gjøre endringer i Lånekassens regelverk for å øke mobilitet til prioriterte samarbeidsland, og komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i de årlige statsbudsjettene.

Studentmobilitet som del av internasjonal samarbeid

- Regjeringen forventer at norske institusjoner jobber strategisk med å etablere et gjensidig og langsiktig samarbeid med utenlandske institusjoner der studentutveksling er godt forankret.
- Regjeringen forventer at internasjonaliseringsarbeidet, samarbeidsavtalene og studentmobiliteten

blir fullt ut integrert i de øvrige oppgavene ved institusjonen.

- Regjeringen forventer at samarbeidsavtaler forankres i de ansattes faglige nettverk, slik at de faglig ansatte føler et eierskap til dem.
- Regjeringen vil oppfordre institusjonene (spesielt mindre institusjoner og/eller fag) til å inngå felles utvekslingsavtaler seg imellom.
- Regjeringen forventer at institusjonene er oppmerksomme på utfordringene knyttet til overføringsgrunnlaget for personopplysninger til tredjeland hvor det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå og det ikke er mulig å inngå en standardkontrakt.

Integrering av studentmobilitet i studieprogrammer og aktiv avmelding

- Regjeringen har som ambisjon at alle institusjoner på sikt innfører en ordning hvor studenten selv aktivt må melde seg av utenlandsoppholdet, såkalt aktiv avmelding. Institusjonene kan selv bestemme hvordan og når dette innføres. Utenlandsoppholdet er frivillig, og studenten behøver ikke å begrunne en avmelding.
- Regjeringen forventer at alle institusjoner legger opp til at utvekslingsopphold er godt integrert i studieprogrammene.
- Regjeringen har som ambisjon at et utenlandsopphold i løpet av studietiden blir hovedregelen for alle studenter der slike utenlandsopphold gir et godt faglig utbytte og er praktisk gjennomførbare.
- Regjeringen vil i styringsdialogen med universitetene og høyskolene følge med erfaringene institusjonene gjør seg med integrering av utenlandsopphold i studieprogrammene, og vil i den forbindelse vurdere eventuelle tiltak for at flere studieprogrammer kan legge bedre til rette for internasjonal studentmobilitet, herunder om det skal stilles økte krav om aktiv avmelding.
- Regjeringen forventer at fagmiljøene gjør det tydeligere for studenter og arbeidsgivere hvordan utenlandsopphold kan bidra til å gjøre utdanningene faglig bedre og mer arbeidsrelevante.

Ansattmobilitet og kobling mellom forskning og høyere utdanning

- Regjeringen forventer at institusjonene gjennom samarbeidsavtaler som er nær knyttet til de faglige miljøene, og som integrerer studentmobilitet og internasjonalisering i helhetlige studieprogrammer, øker andelen vitenskapelig ansatte som reiser ut.
- Regjeringen ser videre at det er behov for økt mobilitet blant ph.d.-studentene.

- Regjeringen forventer at institusjonene så langt det er mulig, benytter eksisterende forskningssamarbeid til å inngå nye, kvalitetssikrede og tilrettelagte avtaler om studentutveksling. I disse avtalene bør studentmobilitet bli koblet på forskernes internasjonale prosjekter og nettverk.
- Regjeringen forventer at institusjonene inngår internasjonale samarbeidsavtaler der forsknings-elementer inngår dersom det er praktisk mulig og faglig hensiktsmessig.

Fellesgrader

- Regjeringen mener at de faglige gevinstene av fellesgradssamarbeid er såpass store at det til tross for administrative utfordringer fortsatt er ønskelig at norske universiteter og høyskoler prioriterer å delta i fellesgradssamarbeid med utenlandske institusjoner.
- Regjeringen vil vurdere om det skal stimuleres til fellesgradssamarbeid med prioriterte samarbeidsland. For land Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, må det tas spesielle hensyn.

Europeiske universiteter

- Regjeringen støtter Europakommisjonens nye tiltak Europeiske universiteter og oppfordrer norske institusjoner til å inngå i allianser innenfor dette tiltaket.
- Gjennom pilotperioden for Europeiske universiteter vil Kunnskapsdepartementet ha dialog med norske deltakerinstitusjoner dersom det oppstår hindre på grunn av nasjonalt regelverk.

Impassing i grad

- Regjeringen forventer at institusjonene organiserer alle sine studieprogrammer med tydelige mobilitetsvinduer, slik at det er klart for studentene når i løpet av studieprogrammet det er lagt opp til mobilitet.
- Regjeringen vil at institusjonene i større grad legger opp til forhåndsgodkjente emnepakker for studentmobilitet for studieprogrammene. Slike pakker skal sikre at studentene vet på forhånd at de får et kvalitetssikret utenlandsopphold som de får innpasset fullt ut i graden hjemme.
- Regjeringen forventer at institusjonene legger til rette for faglig relevante mobilitetsopphold med god faglig sammenheng mellom utenlandsoppholdet og det hjemlige studieprogrammet. Det må synliggjøres for studentene hva som er det forventede læringsutbyttet av utenlandsoppholdet, og hvordan emnene de tar ute, bidrar til det overordnede læringsutbyttet for studieprogrammet.
- Regjeringen forventer at institusjonene i arbeidet med å godkjenne emner tatt i utlandet følger

Lisboakonvensjonens ordlyd om at utdanning tatt i utlandet skal godkjennes med mindre det kan bevises at det er betydelige forskjeller.

- Regjeringen vil ta inn en læringsutbyttebeskrivelse om internasjonal kompetanse i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for å understreke viktigheten av at alle som fullfører en grad, skal ha internasjonal kompetanse.

Mobilitet under tre måneder

- Regjeringen forventer at institusjonene fortsatt jobber mest for å øke semestermobiliteten, det vil si utenlandsopphold av minst tre måneders varighet, men vil innføre uttelling for opphold på mellom én og tre måneder i finansieringssystemet så snart det lar seg gjennomføre.

Profesjonsutdanningene

- Regjeringen forventer at institusjonene strukturerer alle sine studieprogrammer med klart definerte mobilitetsvinduer, også i profesjonsutdanningene.
- Regjeringen forventer at institusjonene bruker den faglige friheten og det handlingsrommet de har, og viser stor fleksibilitet i godkjenning av emner tatt i utlandet, også for de rammeplanstyrte utdanningene.
- Regjeringen vil legge til rette for at det kan gjennomføres pilotprosjekter for å øke mobilitet i de rammeplanstyrte utdanningene.

Obligatorisk praksis

- Regjeringen mener at det er rom for å utnytte praksisperiodene innenfor de rammeplanstyrte utdanningene bedre som mobilitetsperioder enn det som gjøres i dag, og oppfordrer institusjonene til i enda større grad å legge til rette for at studentene kan ta obligatoriske praksisperioder i utlandet.
- Regjeringen forventer at innføring av uttelling for mobilitetsopphold på mellom én og tre måneder i finansieringssystemet vil bidra til at flere studenter tar den obligatoriske praksisen i profesjonsutdanningene i utlandet.

Annen praksismobilitet

- Regjeringen vil at institusjonene legger mer til rette for internasjonale praksisopphold gjennom aktiv bruk av ordninger som Erasmus+, ved deltakelse i programmet i perioden 2021–2027, og Intern-Abroad.
- Regjeringen forventer at innføring av uttelling for mobilitetsopphold på mellom én og tre måneder i finansieringssystemet vil bidra til at flere studenter tar praksisopphold i utlandet.

Informasjon

- Nettstedet Utdanning.no bør i større grad synliggjøre mulighetene norske studenter har for å studere i utlandet både som gradsstudenter og som utvekslingsstudenter. Arbeidet med å legge til rette for helhetlig kommunikasjon overfor norske studenter må gjennomføres i samarbeid med andre relevante aktører som Diku og Lånekassen.

Digitale løsninger for administrasjon av studentmobilitet

- Regjeringen vil arbeide for å forenkle studentene og institusjonenes søknads- og godkjenningsprosess knyttet til studentmobilitet.

Ansvar for norske studenter i utlandet ved uforutsette hendelser

- Regjeringen forventer at universiteter og høyskoler vurderer og tar høyde for sikkerhetsrisikoen ved å sende norske studenter til utlandet i hvert enkelt tilfelle.
- Institusjonene har et klart ansvar for å informere og veilede studentene om både muligheter og begrensninger i forkant av reisene, samt tydeliggjøre hva studentene selv har ansvar for

Digitalt samarbeid og utveksling uten fysisk mobilitet

- Regjeringen forventer at institusjonene innarbeider en internasjonal profil tilpasset det enkelte studiet i alle studieprogrammene, og at de legger til rette for internasjonalisering også for studenter som ikke reiser på utvekslingsopphold. Regjeringen forventer at institusjonene vurderer hvordan de kan innpasse virtuelt samarbeid i sine studieprogrammer.

1.2 Innkommende utvekslingsstudenter

Kapittel 5 omhandler regjeringens politikk overfor innkommende utvekslingsstudenter, det vil si utenlandske studenter som tar deler av graden sin ved en norsk institusjon. I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

- Regjeringen vil at norske høyere utdanningsinstitusjoner fortsatt skal jobbe målrettet for å tiltrekke seg flere internasjonale utvekslingsstudenter, både gjennom sine samarbeidsavtaler med utenlandske universiteter og gjennom programmer som Erasmus+ (ved deltakelse i programmet i perioden 2021–2027), Nordplus, UTFORSK og Dikus kvalitetsprogrammer.
- Regjeringen vil vurdere om Diku bør få en tydeligere rolle i å samordne og forvalte informasjon til innreisende utvekslingsstudenter for å gjøre informasjonen bedre og lettere tilgjengelig for disse studentene. I forbindelse med dette vil det også kunne

være aktuelt å gi Diku i oppdrag å gi råd om rekrutteringstiltak rettet mot denne gruppen.

- Regjeringen forventer at institusjonene blir flinkere til å utnytte ressursen de internasjonale studentene representerer med tanke på å skape en internasjonal dimensjon ved norske universiteter og høyskoler. Blant annet bør institusjonene legge bedre til rette for samhandling mellom norske og internasjonale studenter.
- Regjeringen vil be samskipnadene legge til rette for mer fleksible leiekontrakter for studentboliger for å utnytte ressursene bedre med tanke på utreisende og innreisende utvekslingsstudenter. Her bør man se på muligheten for fremleie av studentboliger for norske studenter som er på utveksling i utlandet, også for å lette boligsituasjonen for innreisende utvekslingsstudenter.
- Regjeringen vil be institusjonene og studentsamskipnadene avklare de økonomiske virkningene av at studentboliger blir stående tomme i enkelte semestre som følge av at utvekslingsstudenter kommer og drar igjen, og vil oppfordre institusjonene og studentsamskipnadene til å etablere avtaler som regulerer dette.
- Regjeringen forventer at institusjonene fortsatt jobber for å tilby tilstrekkelig antall engelskspråklige studietilbud til at de kan tiltrekke seg utenlandske studenter.
- Regjeringen forventer at det er en hensiktsmessig balanse mellom andelen emner som undervises på henholdsvis engelsk og norsk, og at institusjonene avklarer i god tid før semesterstart hvilke emner som undervises på engelsk, og hvilke som undervises på norsk.
- Regjeringen forventer at universiteter og høyskoler er bevisst ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle norsk som fagspråk.
- Regjeringen vil at institusjonene, når de samarbeider med utenlandske institusjoner om praksisperioder i utlandet, så langt det lar seg gjøre, arbeider for også å tilby praksisplasser for utenlandske studenter i Norge. De sentrale aktørene i arbeids- og næringslivet må være behjelpelige med å legge til rette for dette.

1.3 Erasmus+

Kapittel 6 omtaler regjeringens politikk for Europakommisjonens program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett (Erasmus+). I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

- Regjeringen foreslår at Norge deltar i EUs program for utdanning, opplæring ungdom og idrett (Erasmus+) 2021–2027, men vil ta endelig avgjørelse om dette når EUs langtidsbudsjett er vedtatt.

- Regjeringen vil, ved en endelig beslutning om deltakelse i Erasmus+ fra 2021, legge frem en samtykkeproposisjon for Stortinget om deltakelse i Erasmus+ med sikte på innlemmelse i EØS-avtalen senest i juli 2021. Regjeringen vil komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i de årlige statsbudsjettene.
- Regjeringen vil, ved en endelig beslutning om deltakelse i Erasmus+ fra 2021, i kommende statsbudsjetter vurdere behovet for økte administrasjonsmidler til Diku og til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for å håndtere økt budsjett og aktivitet for Erasmus+.
- Regjeringen vil, ved en endelig beslutning om deltakelse i Erasmus+ fra 2021, i kommende statsbudsjetter vurdere behovet for eventuelle stimuleringsmidler for å øke deltakelsen i Erasmus+ og behovet for forsterkningsmidler for å øke effekten av norsk deltakelse i programmet.
- Ved en endelig beslutning om deltakelse i Erasmus+ fra 2021 vil regjeringen utarbeide en ny strategi for hele programperioden 2021–2027, basert på endelig vedtatt program.
- Med forbehold om fremtidig deltakelse i nevnte programmer forventer regjeringen større grad av synergier mellom ulike mobilitetsprogrammer og andre internasjonale programmer som Horisont Europa, Nordplus, EØS-midlenes utdanningsprogrammer, NOTED, UTFORSK og INPART.
- Ved en endelig beslutning om norsk deltakelse i Erasmus+ forventer regjeringen god deltakelse fra universiteter, høyskoler og andre relevante aktører.
- Regjeringen ønsker at en større andel av helgradsstudentene til Norge kommer fra EU/EFTA-området og fra Norges prioriterte samarbeidsland utenfor Europa. Videre bør institusjonene bruke mulighetene som ligger i samarbeidsprogram med det globale sør, for å styrke mobilitet og samarbeid med utviklingsland i det globale sør på mastergradnivå.
- Regjeringen vil vurdere å gjennomføre en sosioøkonomisk analyse av hva internasjonale gradsstudenter betyr for norsk økonomi, arbeidsliv og samfunn, både under og etter studiene. Analysen vil også omfatte utenlandske studenters betydning for norsk høyere utdanning, inkludert hvilken betydning de har for internasjonalisering hjemme. Det er videre naturlig å vurdere om en slik analyse skal gjøres på jevnlig basis og også omfatte utenlandske ph.d.-studenter.
- Regjeringen vil at arbeidet med å få på plass et felles mastergradsopptak av internasjonale studenter kommer i gang så snart som mulig.
- Regjeringen vil at det etableres en arbeidsgruppe som skal foreslå overordnede mål og prioriteringer for profileringen av Norge som kunnskapsnasjon i utlandet, i tråd med gjeldende overordnede politiske føringer.
- Regjeringen vil utrede nytten av å etablere et nasjonalt alumninettverk for internasjonale studenter. Dette innebærer blant annet å kartlegge eksisterende alumniarbeid på institusjonene og vurdere om det å etablere et nasjonalt nettverk kan styrke arbeidet med å profilere Norge som kunnskapsnasjon og arbeidet med å etablere praksisplasser i utlandet.

1.4 Internasjonale gradsstudenter som kommer til Norge

Kapittel 7 omhandler internasjonale gradsstudenter som kommer til Norge. I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

- Regjeringen vil at institusjonene styrker arbeidet med å skape et internasjonalt læringsmiljø der det legges best mulig til rette for samhandling mellom norske og utenlandske studenter i både faglige og utenomfaglige sammenhenger.
- Regjeringen vil ha en tydeligere og mer strategisk nasjonal politikk for hvilke internasjonale gradsstudenter Norge skal tiltrekke seg, og vil derfor opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere en mer bevisst politikk overfor utenlandske gradsstudenter ved norske institusjoner.
- Regjeringen vil at mulighetene for å søke jobb eller starte opp egen virksomhet i Norge i ett år etter at man har avlagt en grad, gjøres mer synlig i arbeidet for å tiltrekke seg studenter. Regjeringen oppfordrer Diku og utdanningsinstitusjonene til å informere internasjonale gradsstudenter om denne muligheten.

1.5 Norske helgradsstudenter i utlandet

Kapittel 8 omhandler norske studenter som tar en hel grad ved en utenlandsk utdanningsinstitusjon. I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

- Regjeringen mener det vil være viktig å legge opp til en mer strategisk bruk av midlene fra Lånekassen som går til norske studenter som tar en hel grad i utlandet. Dette gjelder spesielt med tanke på kvaliteten på universitetene studentene velger, hvilke land universitetene ligger i, og kostnadsnivået ved universitetene.
- Regjeringen vil gjøre endringer i Lånekassens regelverk for å øke mobilitet til prioriterte samarbeidsland, og komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i de årlige statsbudsjettene.
- Regjeringen vil at flere norske helgradsstudenter skal velge å studere i Norges prioriterte samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning.
- Regjeringen vil at flere helgradsstudenter skal velge studieland med lavere studiekostnader, slik at gjeldsnivået blant disse studentene begrenses.

- Regjeringen vil vurdere å gjennomgå utdanningsstøtteordning for studenter i utlandet med tanke på å se på å gjøre disse mer sammenhengende og oversiktlige. Ordningen bør være innrettet slik at flere studenter velger studier i Norges prioriterte samarbeidsland på utdanningsfeltet, det vil i denne sammenheng også være aktuelt å vurdere språkstipendet.
- Regjeringen vil se på forholdet mellom informasjonsbehovet og dagens informasjonstilbud når det gjelder gjeldskonsekvensene ved valget av studie- sted, og om det faktiske støttenivået (stipendandelen) når man søker støtte. Deretter vurderes mulige informasjonstiltak som imøtekommer et eventuelt misforhold.
- Regjeringen vil kartlegge hvilket omfang det er av støtte til studenter ved «for profit»-institusjoner, og se på mulighetene for å avgrense ordningen som gjør at norske helgradsstudenter som studerer ved slike institusjoner i utlandet, kan få skolepenge- støtte.
- Regjeringen mener at utdanningsstøtten i Norge er svært god for norske studenter, både vurdert selvstendig og sammenlignet med støtten i sammen- lignbare land. Utdanningsstøtten er også et godt virkemiddel for å utøve ønsket politikk, som økt internasjonal mobilitet blant norske studenter, økte språkkunnskaper, interkulturell kompetanse eller landkunnskap. Den er også innrettet for å bidra til at norske studenter får en kvalitativt god og rele- vant utdanning.
- Studentene må selv være bevisst ansvaret de har for valg av studiested. I vurderingen av studiesteder må studentene ta hensyn til kvalitet, egnethet og rele- vans, men like viktig er det at de tar studiekostnads- nivået ved studiestedet med i betraktningen.
- Regjeringen mener at måltallene for internasjonal studentmobilitet bør omfatte alle studieprogram- mer som leder frem til en grad, og at de som tar en hel grad utenlands, også bør tas med i beregninger av mobilitetsandel.
- Regjeringen vil ikke innføre egne måltall for norske studenter som tar en hel grad i utlandet i denne meldingen. Imidlertid vil regjeringen sørge for at måltallene fremover gjennomgående også omfatter norske helgradsstudenter i utlandet, og dermed inngår i resultatene som blir brukt til å vurdere i hvilken grad vi har nådd henholdsvis «Bologna- målet» og målet satt i Kvalitetsmeldingen.
- Regjeringen vil videreføre arbeidsgruppen for sam- ordnet informasjon til norske studenter i utlandet, og vil utvide mandatet slik at gruppen settes sammen av representanter fra ledelses- og følgelig også beslutningsnivået.

1.6 Godkjenning av utenlandsk utdanning fra utlandet

Kapittel 9 tar for seg regelverk for og utfordringer ved godkjenning av utdanning fra utlandet. I kapittelet har regjeringen følgende vurderinger og tiltak:

- Regjeringen mener at selv om regelverket for god- kjenning av utenlandsk høyere utdanning er over- siktlig og enkelt å forholde seg til, praktiseres ikke alltid regelverket i samsvar med bakgrunnen for regelverket eller ordlyden i selve lovbestemmelsen. Regjeringen vil derfor i forbindelse med arbeidet med ny universitets- og høyskolelov understreke Norges forpliktelse etter Lisboa-konvensjonen når det gjelder godkjenning av utenlandsk utdanning, og vurdere å endre bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven slik at prinsippet i konvensjonen om at den utenlandske utdanningen skal godkjennes så lenge det ikke foreligger «betydelige forskjeller», lovfestes. Dette vil tydeliggjøre lovverket og de reglene som institusjonene må følge når de vurde- rer om høyere utdanning fra utlandet skal godkjen- nes.
- Regjeringen understreker viktigheten av åpenhet og samarbeid i sektoren når det gjelder godkjen- ning av utenlandsk utdanning, dette vil føre til mer likebehandling av søknadene og en øking av kom- petanse i universitets- og høyskolesektoren.
- Regjeringen vil sørge for at det blir gitt bedre infor- masjon om godkjenningsfeltet via nettsidene til NOKUT, Altinn og Helsedirektoratet. Dette gjelder både informasjon om godkjenning av utdanning og informasjon om yrkesgodkjenning.
- Regjeringen oppfordrer utdanningsinstitusjonene til å legge prinsippene i Lisboa-konvensjonen til grunn når de vurderer den utenlandske utdanningen, også overfor land som ikke har tiltrådt konven- sjonen.
- Regjeringen vil utrede muligheten for ytterligere forenklinger for yrkesgodkjenningsordning for yrker med få søknader.
- Regjeringen vil sette i gang et pilotprosjekt som skal gi studenter større forutberegnelighet når det gjel- der informasjon om hvilke krav som er vektlagt av Helsedirektoratet ved godkjenning av yrkeskvalifi- kasjoner fra utlandet.
- Regjeringen vil også se nærmere på hvordan yrker reguleres, hvilke yrker som er regulert i dag, og hvilke yrker som fortsatt bør være regulert. Dette er også et ledd i å følge opp forpliktelsene som følger av yrkeskvalifikasjonsdirektivet.
- Regjeringen vil vurdere hvordan Norge best mulig kan bidra i den globale implementeringen av UNESCOs globale konvensjon for godkjenning av kvalifikasjoner i høyere utdanning.

- Regjeringen vil i 2021 videreføre sin støtte til Europarådets europeiske kvalifikasjonspass og UNESCOs globale kvalifikasjonspass.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Marianne Synnes Emblemsvåg, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Fremskrittspartiet, lederen Roy Steffensen og Hanne Dyveke Søttar, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Aud Hove, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Solveig Schytz, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til meldingen.

Komiteen avholdt åpen høring i saken som videokonferanse 12. januar 2021.

Komiteen ser høyere utdanning, forskning og kompetanse som avgjørende for verdiskaping og innovasjon i det norske samfunnet. Kunnskapen er global, og utdanning og forskning må utvikles i samspill med gode fagmiljø i utlandet. Slik er internasjonalisering ikke bare viktig for kvaliteten på utdanning og forskning, men også for Norges evne til nødvendig omstilling, innovasjon, verdiskaping og samfunnsutvikling. Kunnskapsspredning og samarbeid på tvers av landegrensener og fagmiljøer er en sentral oppgave for akademia. Mobilitet bidrar til ny kunnskap og mellommenneskelig forståelse. Komiteen mener at norske studenter og fagmiljø må ta del i og bidra til internasjonal kunnskapsutvikling, og Norge har også et solidarisk ansvar for å bidra gjennom forskningsproduksjon og kunnskapsdeling.

Komiteen viser til at internasjonalt utdannings-samarbeid også bidrar til å støtte opp under bredere utenrikspolitiske, utviklingspolitiske og næringspolitiske interesser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at den pågående pandemien viser betydningen av internasjonalt samarbeid for håndteringen av globale utfordringer. Samtidig vil usikkerheten pandemien medfører, kunne redusere internasjonal studentmobilitet. Flertallet ser det som viktig å arbeide for at norsk høyere utdanning kommer raskest mulig tilbake til en normalsituasjon, og for at studentmobiliteten øker.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti mener at internasjonalt samarbeid og dialog på tvers av landegrensener er forutsetninger for å kunne håndtere de store globale

samfunnsutfordringene verden står overfor, og understreker derfor viktigheten av regjeringens studentmobilitetsmelding. Disse medlemmer mener at dagens elever og studenter vil møte et stadig mer internasjonalt arbeidsliv og utfordringer som krever internasjonalt samarbeid, og understreker derfor at vi må sørge for å utstyre dem med de ferdighetene de trenger for å kunne stå i fremtidens arbeidsliv.

Disse medlemmer viser til at det er viktig at flere studenter reiser ut for en kortere eller lengre periode. Som borgere i en globalisert verden er det liten tvil om at både studenter og arbeids- og næringsliv kan ha nytte av internasjonale perspektiver og interkulturell kompetanse, i tillegg til fagspesifikk kunnskap.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil gi studentene bedre muligheter til å reise ut gjennom blant annet at studentmobilitet skal inngå i det strategiske arbeidet for å styrke kvalitet og relevans i høyere utdanning, og baseres på institusjonelt samarbeid, der både forskning og utdanning inngår. Disse medlemmer støtter derfor regjeringens forventning om at internasjonaliseringsarbeidet, samarbeidsavtalene og studentmobiliteten blir fullt ut integrert i de øvrige oppgavene ved institusjonen.

Disse medlemmer viser til at kvalitet ikke bare handler om standarder som skal overholdes, og om å møte forventninger og krav. Kvalitet handler også om variasjon, mangfold, utvikling og innovasjon, effektivitet og relevans. Disse medlemmer viser til at alle nåværende internasjonaliseringstiltak forvaltet av Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), stimulerer til innovasjon og internasjonale partnerskap som integrerer utdanning, forskning og innovasjon. Disse medlemmer viser til at meldingen fremhever viktigheten av at norske studenter reiser ut for å ta med seg nye kunnskaper, perspektiver og nettverk hjem, for eventuelt å tilføre norsk arbeids- og næringsliv etterspurt kompetanse og innovasjonsevne. Innreisende studenter som fortsetter over i arbeidslivet i Norge, integreres raskere og mer effektivt enn utenlandsk arbeidskraft som ikke har noen erfaring fra Norge før de får jobb i landet, og er derfor også en positiv ressurs. Disse medlemmer viser også til resultater av Erasmus+ når det gjelder mål om økt mobilitet, prosjektsamarbeid, regional utvikling, innovasjon og konkurransevne. Generelt bidrar Erasmus+ til europeisk integrasjon og gir tilgang til et bredt internasjonalt nettverk og viktig internasjonal kunnskap, og disse medlemmer er derfor tilfredse med at regjeringen ønsker fortsatt deltakelse i Erasmus+ og Horisont Europa. Disse medlemmer viser derfor til at regjeringen med denne meldingen understreker at internasjonalisering ikke bare er viktig for kvaliteten på utdanning og forskning, men også for Norges evne til nødvendig om-

stilling, innovasjon, verdiskaping og samfunnsutvikling.

Disse medlemmer viser videre til at det i statsbudsjettet for 2020 og 2021 er bevilget 15 mill. kroner årlig til Diku for å styrke universitetenes og høyskolenes arbeid for å øke andelen studenter som tar et studieopphold i utlandet, og at uttelling for opphold på mellom én og tre måneder i finansieringssystemet vil bli innført.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er bekymret for at koronapandemien kan få langvarige negative konsekvenser for studentmobiliteten generelt, og vil understreke regjeringens overordnede ansvar for å sette institusjoner og studenter i stand til å nå nasjonale mål.

Disse medlemmer viser til at det allerede før pandemien var stor avstand mellom regjeringens mål for studentmobiliteten, og andelen som faktisk reiste ut for å studere.

Andelen ligger stabilt rundt 16 prosent, under det nivået Norge har forpliktet seg til via Bologna-prosessen, og langt under regjeringens eget langsiktige mål om 50 prosent av studentene.

Disse medlemmer mener det i utgangspunktet trengs kraftige tiltak for å nå målet om at halvparten av norske studenter skal studere utenlands, og pandemien forsterker behovet for en mer aktiv internasjonalseringspolitikk.

Disse medlemmer mener at regjeringens melding ikke er tilstrekkelig i møte med utfordringene studentmobiliteten står overfor. Disse medlemmer mener i tillegg at det er problematisk at regjeringen legger ansvaret så ensidig på lærestedene. Kulturendring hos studenter eller læresteder kan ikke være hele svaret dersom Norge skal lykkes med mer og bedre studentmobilitet. Praktiske utfordringer, liten støtte og bistand og høye kostnader hindret mange studenter i å reise ut allerede før pandemien. Nå står norske universitet og høyskoler i flere tunge endringsprosesser, med redusert handlingsrom som følge av gjentatte årlige budsjettkutt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett for 2021 foreslår å halvere ABE-kuttene for universitets- og høyskolesektoren. Det vil videre trenges et felles nasjonalt løft, og flere virksomme tiltak, om nasjonale mål skal nås.

Disse medlemmer mener at det i framtida vil trenges langt mer internasjonalsisering og internasjonalt samarbeid i høyere utdanning.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet over tid har gått i bresjen for mer internasjonalsisering og internasjonalt samarbeid i høyere utdanning. Meld.

St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning, satte som mål at halvparten av studentene skal reise ut. Allerede i 2016 argumenterte Arbeiderpartiet for at utveksling burde være regelen heller enn unntaket, og programfestet i 2017 et mål om at alle studenter skal tilbys utenlandsopphold som del av en grad.

Disse medlemmer ser høyere utdanning, forskning og kompetanse som avgjørende for verdiskaping og innovasjon i det norske samfunnet. Det meste av ny kunnskap utvikles utenfor Norge. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet alltid har vært oppatt av at kunnskapen er global, og utdanning og forskning må utvikles i samspill med gode fagmiljø i utlandet. Slik er internasjonalsisering ikke bare viktig for kvaliteten på utdanning og forskning, men også for Norges evne til nødvendig omstilling, innovasjon, verdiskaping og samfunnsutvikling. Dette er for lite vektlagt i stortingsmeldingen, med for få grep til å følge opp de noe vage ambisjonene i konkret endring for studenter og ansatte i norsk akademia. Kunnskapsspredning og samarbeid på tvers av landegrenser og fagmiljøer er en sentral oppgave for akademia. Mobilitet av studenter og ansatte bidrar til nye idéer, perspektiver, kunnskapsutvikling og innovasjon på tvers av landegrenser. Like viktig er det at internasjonalsisering bygger broer mellom mennesker og fremmer kulturforståelse. Norske studenter og fagmiljø må ta del i og bidra til internasjonal kunnskapsutvikling, og Norge har også et solidarisk ansvar for å bidra gjennom forskningsproduksjon og kunnskapsdeling.

2.1 Utveksling fra Norge

Komiteen viser til at studenters rett til utveksling ble fastslått allerede med Kvalitetsreformen. Komiteen viser videre til at det i NOKUTs studietilsyns forskrift fastslås at alle studietilbud skal ha ordninger for internasjonalsisering som er tilpasset studietilbudets nivå, omfang og egenart, og at studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at tiltakene fra regjeringen i stor grad er formulert som forventninger til lærestedene, og som informasjonstiltak. Disse medlemmer legger til grunn at forventningene følges opp i utviklingsavtaler og styringsdialog, men understreker på den annen side regjeringens ansvar for å sette institusjonene i stand til å levere på oppdraget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter i all hovedsak de forslagene i meldingen som til sammen vil kunne gjøre det enklere for studenter å reise ut, og slik bidra til å fremme utgående

mobilitet: At utveksling blir del av alle studieprogram, aktiv avmelding, forhåndsgodkjente emnepakker og avklarte tidsvindu for utreise i studieløpet. Disse medlemmer er imidlertid skeptiske til at kortere studieopphold gis samme økonomiske uttelling som de lengre, og viser til disse medlemmers merknad om dette her i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at Norge er et lite land med små akademiske miljøer, og at internasjonal kontakt kan være både viktig og nødvendig for akademisk utvikling. Disse medlemmer er i hovedsak positive til internasjonalisering, men vil advare mot et system som legger opp til internasjonalisering for internasjonaliseringens egen skyld. Disse medlemmer mener at kvalitet er det fremste overordnede målet i akademia, og at internasjonalisering bare er et virkemiddel. For enkelte fagområder er internasjonalisering irrelevant, og det er derfor galt å tvinge internasjonaliseringstiltak på alle områder i akademia. Disse medlemmer støtter derfor ikke regjeringens målsetting om at 50 prosent av studentene skal ha et utenlandsopphold.

Hvilke land norske studenter drar til

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har merket seg at regjeringen i meldingen ikke avklarer hvordan ambisiøse mål om studentutveksling skal nås samtidig som klima- og miljøhensyn ivaretas. Disse medlemmer ser videre at regjeringens ønske om en høyere andel norske studenter på utveksling til ikke-engelskspråklige land, kombinert med en ytterligere satsing på Panorama-statene Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika, heller ikke er inngående drøftet opp mot klimakonsekvenser. Disse medlemmer bemerker at disse avveiningene bør gjøres tydeligere fra regjeringens side, og at det bør tilstrebes at utdanningsinstitusjonene også framover bidrar til valg av de reisemåtene som bidrar til minst mulig klimautslipp. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet tidligere har advart mot at Panorama-strategien blir for spesifikk mot vekstøkonomier, og ikke tar innover seg målene om utdanning og forskning sin rolle i det globale fellesskapet å tvers av landegrensene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at regjeringen vil legge fram en revidert Panorama-strategi for perioden 2021–2027, og at regjeringen i denne meldingen signaliserer at reglene i Lånkassen skal justeres slik at flere studenter stimuleres til å velge utveksling i de seks landene strategien inkluderer. Regjeringen begrunnet i sin tid Panoramatsatsingen med at disse seks framvoksende økonomiene var viktige markeder for norsk næringsliv. Disse

medlemmer stiller spørsmål ved selve grunnlaget for en videreført strategisk satsing på nettopp disse utvalgte landene, og mener at internasjonalt samarbeid om høyere utdanning og forskning bør være bredt og mangfoldig, og er skeptiske til ytterligere konsentrasjon av dette samarbeidet rundt Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå justeringer av Panorama-strategien og plan for nytt kvoteprogram, for å sikre større mangfold i inn- og utgående studentmobilitet.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til den lange tradisjonen med at norske studenter studerer ved institusjoner i Storbritannia. Storbritannia er en sentral samarbeidspartner for både norske bedrifter og norske universiteter og forskningsmiljøer. Det er derfor viktig å opprettholde og videreutvikle mulighetene for gjensidig samarbeid og utveksling. Disse medlemmer viser til at det også tidligere, under behandlingen av Meld. St. 16 (2016–2017), ble påpekt at den da pågående brexit-prosessen ville kunne innebære interessante muligheter for å videreutvikle studentutvekslingen mellom Norge og Storbritannia, og at norske myndigheter burde innta en mer proaktiv rolle og ta initiativ til samarbeid. Disse medlemmer mener fortsatt at brexit åpner for muligheter, og at regjeringen må ta initiativ til et videre bilateralt samarbeid med Storbritannia utenfor Erasmus+.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at kvalitet er det fremste målet innenfor utdanning og forskning, og at de universitetene som topper alle internasjonale rankinger, i hovedsak er amerikanske og engelske. Disse medlemmer er derfor skeptiske til mål om at flere bør ta utdanning i ikke-engelskspråklige land, og at flere norske studenter bør studere i «det globale sør».

Integrering av studentmobilitet i studieprogrammer og aktiv avmelding

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til Dikus tidligere undersøkelser (Diku rapportserie 01/2019) om norske studenter på utveksling som avdekker at studenter på integrerte løp er mest mobile. Blant uteksaminerte med bachelorgrad i 2017 hadde 12 prosent vært på utvekslingsopphold, mens andelen blant uteksaminerte med mastergrad var 18 prosent. På integrert master/profesjonsstudier var mobilitetsandelen på hele 34 prosent. Forskjellene er så store og systematiske at selve or-

ganiseringen må være en del av forklaringen. Flertallet mener derfor at en bedre integrering av studentmobilitet i studieløpet, samt at man innfører en ordning hvor studenten selv aktivt må melde seg av utenlandsopphold i tråd med regjeringens forslag, vil fremme studentmobilitet.

Flertallet viser til at velorganisert internasjonal student- og ansattmobilitet for de fleste fagmiljøer vil kunne bidra til kvalitetsutvikling av fagmiljøene på norske institusjoner, og bedre kvalitetssikring av fagmiljøene studentene reiser til. Flertallet understreker at studentenes potensielle læringsutbytte bør tillegges stor vekt ved utveksling som en del av en grad, og fremgå tydelig i studieplanen. Flertallet viser til at en synliggjøring av læringsutbyttet til kandidater med utenlandsopphold både kan føre til større forståelse for studentens læringsutbytte fra utvekslingsoppholdet blant de vitenskapelig ansatte, og gjøre det enklere for arbeids- og næringslivet å se hvilken kompetanse studentene har tilegnet seg gjennom et utenlandsopphold.

Komiteen har registrert at norske bedrifter i for liten grad verdsetter internasjonal kompetanse. Både studenter, bedrifter og samfunn er tjent med at utdanning fra utlandet tas i bruk i Norge. Komiteen understreker at med økende studentmobilitet bør næringslivets organisasjoner proaktivt etterstrebe at norske bedrifter legger mer vekt på internasjonal kompetanse og språkferdigheter når de rekrutterer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er positive til at fagmiljøene skal gjøre det tydeligere for studenter og arbeidsgivere hvordan utenlandsopphold kan bidra til å gjøre utdanningene faglig bedre og mer arbeidsrelevante. Utenlandsopphold for akademisk ansatte og studenter bidrar til bredere horisont og sterkere konkurranse, noe som kan være en fordel for fagutvikling og kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil videre advare mot at et ensidig fokus på synliggjøring av læringsutbytte i studieplaner og overfor potensielle arbeidsgivere vil kunne redusere forståelsen av internasjonal kompetanse til læringsutbytte i form av karakterer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at dette målet ikke er relevant for alle fagmiljøer. Internasjonalisering skal være et målrettet tiltak, ikke et mål i seg selv.

Utenlandsopphold for studenter med funksjonsnedsettelse

Komiteen viser til at tilrettelegging og inkludering et viktig aspekt i EUs utdanningspolitikk. Alle utdanningsinstitusjoner som deltar i Erasmus+, har forpliktet seg til å legge til rette for personer med nedsatt funksjonsevne. Studenter som har behov for tilrettelegging, og som drar på Erasmus+-opphold i Europa, kan ha rett på Erasmus+-tilleggsstipend. Midlene skal dekke dokumenterte ekstrautgifter ved funksjonsnedsettelse, kroniske sykdommer eller andre forhold som medfører tilretteleggingsbehov.

Tilbakemeldingen fra NSO og Unge funksjonshemmede er likevel at tilretteleggingen ikke er tilstrekkelig til at studenter med funksjonsnedsettelse kan reise på utenlandsopphold. I dag hindres mange studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i å ta et utenlandsopphold i studiene fordi de ikke får lov til å ta med seg ytelse eller tjenester ut av landet. Komiteen ber derfor om at regjeringen vurderer om ordninger og tjenester er tilstrekkelige til at studenter med tilretteleggingsbehov også kan dra på studentutveksling utenlands, for å sikre et mer helhetlig støttesystem som bidrar til å øke mobiliteten blant studenter med funksjonsnedsettelse.

Komiteen mener det er et problem at svært få norske studenter med nedsatt funksjonsevne reiser ut, og i langt mindre grad enn studenter ellers. Komiteen er opptatt av økt studentmobilitet for alle studenter. Komiteen ser at økonomiske støtteordninger er underforbrukt, og at studenter med funksjonsnedsettelse etterlyser tilgjengelig og relevant informasjon, dedikerte og kompetente ressurspersoner som kan motivere og bistå praktisk i søknads- og planleggingsprosessen, og tillemning i trygde-, helse- og sosiallovgivningen slik at alle studenter med nedsatt funksjonsevne kan gis mulighet til å delta i internasjonale studier.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå virksomme tiltak for økt studiemobilitet blant studenter med et tilretteleggingsbehov.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil videre vise til at vi i dag mangler kunnskap om graden av mobilitet blant studenter med funksjonsnedsettelse, og hvilke barrierer de møter. Mer kunnskap vil kunne bidra til å iverksette gode og treffsikre tiltak. Disse medlemmer vil også understreke behovet for forbedret statistikk. Det finnes i dag ikke tilgjengelig statistikk om studentmobilitet blant funksjonsnedsatte studenter, bortsett fra Lånekassens tallmateriale på denne studentgruppen. Disse med-

le m m e r mener dette må rettes opp i, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt som omhandler studentmobilitet blant studenter med funksjonsnedsettelse, samt gi Lånekassen ansvar for å presentere årlig nasjonal mobilitetsstatistikk for denne studentgruppen.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspillet til Unge Funksjonshemmede, som sier at regjeringens ambisjon om at 50 prosent av studentene skal studere i utlandet, henger dårlig sammen med tiltak for å øke mobiliteten blant studenter med funksjonsnedsettelser. I dag drar studenter med funksjonsnedsettelser og kronisk sykdom betydelig sjeldnere på utveksling enn sine medstudenter fordi denne gruppen studenter har en rekke barrierer som hindrer dem fra å dra på utenlandsopphold.

Dette medlem mener en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning må ta for seg konkrete tiltak for hvordan vi skal øke mobiliteten for alle studenter, også studenter med funksjonsnedsettelser.

Dette medlem vil vise til at studenter med funksjonsnedsettelser i dag ofte ikke får lov til å ta med seg ytelse eller tjenester ut av landet. Studenter som mottar utdanning som arbeidsmarkedstiltak, får ofte ikke muligheten til å ta med seg ytelsen på utveksling, da Nav ikke anser studier i utlandet som en nødvendighet. Dette står i kontrast til meldingens ambisjoner om økt studentmobilitet. I tillegg vil dette medlem vise til at det er vanskelig å få med seg hjelpemidler ved flytting til et annet land, selv ved kortere opphold. Dessverre er det mange kommuner som nekter studenter med assistansebehov å ta med seg brukerstyrt personlig assistanse (BPA) på studieopphold i utlandet. Dette medlem viser til en kartlegging ULOBA gjorde blant sine medlemmer i 2019, der respondentene som var under høyere utdanning, oppga manglende tilgang på nok assistanse som en av barrierene de møter. Tidligere har det vært saker der studenter har blitt fratatt muligheten til å studere i utlandet fordi kommunen ikke dekker assistanse under oppholdet.

På bakgrunn av dette fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovforslag som sikrer at studenter med funksjonsnedsettelser som ønsker å dra på utveksling, får rett på midlertidig unntak fra regler om at man må bruke ytelse og tjenester innenfor rikets grenser, også utenfor EØS.»

Ansattmobilitet og kobling mellom forskning og høyere utdanning

Komiteen understreker at regjeringens forventning om at samarbeidsavtaler forankres i de ansattes faglige nettverk, og at en økt andel vitenskapelig ansatte reiser ut, også fordrer at det legges bedre til rette for ansattmobilitet. Komiteen understreker derfor viktigheten av at det legges bedre til rette for ansattmobilitet gjennom støtteordninger i Erasmus, Lånekassen m.m. som muliggjør slik mobilitet.

Kortere utenlandsopphold

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at utbyttet med tanke på språk- og kulturkompetanse trolig vil være økende med økende varighet av oppholdet, og derfor mer omfattende for helgradsstudenter, selv om studentene selv mener at både utveksling og korte studieopphold i utlandet gir godt læringsutbytte og motivasjon for videre studier. Flertallet viser til at de som har kortere studieopphold inntil tre måneder, også scorer høyere på tilfredshet enn de som er ute lenger. Flertallet imøteser derfor regjeringens innføring av uttelling for opphold på mellom én og tre måneder i finansieringssystemet, og viser til at uttelling også for kortere opphold vil ha spesiell betydning for de profesjonsrettede utdanningene. Flertallet understreker likevel at det er viktig at de fleste utvekslingsopphold er av lengre varighet for at studentene fullt ut skal kunne nyttiggjøre seg kunnskapen og erfaringen de får ved å studere ved en institusjon i utlandet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er skeptiske til at kortere studieopphold skal gis samme økonomiske uttelling som de lengre, og vil advare mot å etablere insentiver som vrir mobiliteten over til kortere opphold. Disse medlemmer mener at studenter generelt vil ha større utbytte av mer langvarige opphold, både faglig, kulturelt, språklig, sosialt og menneskelig. Disse medlemmer vil ikke at kvantitet skal gå foran kvalitet, eller at nasjonale mobilitetsmål nås ved at storparten av studentene tilbys opphold under tre måneder. Disse medlemmer understreker at alle studenter, uansett studieprogram, bør tilbys faglige utenlandsopphold, slik Arbeiderpartiet tidligere har tatt til orde for, allerede i 2016. Disse medlemmer mener at behov for tilpasninger på grunn av særskilte utfordringer, slik rammeplanstyrte profesjonsutdanninger kan ha, bør kunne ivaretas uten å skape et allment insentiv for kortvarige opphold. Disse medlemmer mener dette kan løses gjennom å opprettholde et generelt mål om lengre studieopphold,

men åpne for unntak for studenter som av ulike årsaker trenger å tilbys kortere opphold.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere effektene av uttelling for utenlandsopphold gradert etter varighet i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, og sikre at profesjonsutdanningene ivaretas uten at det etableres et generelt insitamant for kortere opphold.»

Disse medlemmer mener videre at såfremt kortere studieopphold gir uttelling, bør framtidige kartlegginger av norsk studentmobilitet skille mellom kortere og lengre opphold, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det skilles mellom kortere og lengre utenlandsopphold i studentmobilitetsstatistikken.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til NSOs høringsinnspill, der de skriver at:

«(...) lengre utvekslingsopphold gir en bredere erfaring og kompetanse enn de kortere oppholdene, det være seg blant annet erfaring med å samarbeide på tvers av kulturer og språk. Kortere opphold er positivt for utdanningskvaliteten, men det er ikke en fullgod erstatning for et langvarig utvekslingsopphold.»

Dette medlem mener det er positivt at man skal få uttelling også for kortere opphold, men er enig i vurderingen om at kortere opphold ikke kan erstatte lengre opphold. Kortere opphold kan ikke brukes for å nå ambisjonen om at 50 prosent av studentene skal reise ut, vi må ha andre tiltak for å nå det målet.

Digitalt samarbeid og utveksling uten fysisk mobilitet

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at det ikke er alle studenter som har anledning eller ønsker å reise ut i løpet av studiet, og mener det ikke skal være avgjørende at studentene reiser ut for å motta internasjonale impulser. Norske studenter bør motta internasjonale impulser i sitt vanlige studiemiljø. Det kan skje gjennom for eksempel internasjonalisering av pensum og/eller integrering av internasjonale studenter i norske studentmiljøer. Digitalisering åpner også for nye muligheter som virtuelt baserte samarbeidsformer, og eksempelvis felles studieprogram og undervisning mellom ulike land. Disse medlemmer viser til at «internasjonalisering hjemme» berører alt fra den faglige læreplanen, til samspillet mellom lokale studenter og internasjonale studenter og fakultet, til nyskapende bruk av digital teknologi. Det viktigste er at det fokuseres på at alle studenter høster fordelene av internasjonal

høyere utdanning, ikke bare de som er mobile. En økt andel av utvekslingsstudenter og gjesteforskere fra andre land bidrar også til et mer internasjonalt miljø og økt kulturkompetanse, og en god integrering av disse i norske student- og arbeidsmiljøer er derfor avgjørende.

2.2 Innkommende utvekslingsstudenter

Ressursen internasjonale utvekslingsstudenter

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til viktigheten av å tilrettelegge for innkommende utvekslingsstudenter. Norske studenter bør motta internasjonale impulser i sin studenthverdag både gjennom digitale møter og gjennom fysiske møter på sitt studiested. Disse medlemmer viser videre til Norpart-programmet og til viktigheten av å inkludere og tilrettelegge for innkommende utvekslingsstudenter også sør for Sahara.

Disse medlemmer viser til at denne regjeringen styrket Norpart-programmet i statsbudsjettet for 2020 med 15 mill. kroner til helgradsstipender, og at en styrket økonomisk ramme for stipendiater vil ligge inne i neste utlysingsrunde som kommer nå i februar. Den styrkede rammen vil bidra til ytterligere studentmobilitet, men disse medlemmer viser til at Norpart-programmet handler om mer enn studentmobilitet. I Diku sin evaluering av programmet viser de til at programmet lykkes svært godt i å bygge institusjoner i sør og å styrke det institusjonelle samarbeidet mellom nord og sør.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at de siste årene har veksten i inngående mobilitet stanset opp, og det har skjedd en betydelig reduksjon i tallet på internasjonale studenter fra enkelte land. Disse medlemmer mener generelt det er viktig å føre en politikk som legger til rette for økt innveksling, og for større mangfold i studentgruppen som kommer til Norge.

Boliger for internasjonale utvekslingsstudenter

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til den historisk høye satsingen på studentboliger under regjeringen Solberg, og at utenlandske studenter som kommer til Norge, har fortrinnsrett på studentbolig ved de aller fleste studentsamskipnader. Tildelingsreglementene ligger til studentsamskipnadene å bestemme. Disse medlemmer viser til at regjeringen likevel vil be samskipnadene legge til rette for mer fleksible leiekontrakter for studentboliger for å utnytte ressursene bedre med tanke på utreisende og innreisende utvekslingsstudenter. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen vil be institusjonene og studentsamskipnadene avklare de økonomiske virkningene av at studentboli-

ger blir stående tomme i enkelte semestre som følge av at utvekslingsstudenter kommer og drar igjen, og oppfordrer institusjonene og studentsamskipnadene til å etablere avtaler som regulerer dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker behovet for flere studentboliger. Tilpassede studentboliger er viktig for å styrke studentøkonomien og sikre studentene tilpassede boforhold. Disse medlemmer viser til at det i Arbeiderpartiets alternative budsjett ble foreslått 3 000 nye studentboliger i regi av studentsamskipnadene i 2021, 1 350 flere enn i regjeringens budsjettforslag.

Disse medlemmer er positive til å se på mulighetene for bedre og mer fleksibel utnyttelse av eksisterende boligmasse for å lette situasjonen for innreisende utvekslingsstudenter og unngå at boliger står tomme lenger enn nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er svært skeptiske til stortingsmeldingens påstand om behovet for balanse mellom inngående og utgående studenter, da dette vil medføre store kostnader for samfunnet og legge beslag på en for stor andel av studentboligene. Målet om en radikal økning av antallet utenlandske studenter vil føre til en stor økning av offentlige utgifter og et stadig økende press på et fra før presset boligmarked.

Disse medlemmer vil påpeke at utenlandske studenter har fortrinnsrett til studentboliger. Dette står slik disse medlemmer oppfatter det, i kontrast til det som møter norske studenter i utlandet. Disse medlemmer har tatt opp dette med ANSA, som erfarer at det er stor variasjon fra land til land, by til by og ofte fra universitet til universitet i hvordan tilbudet av studentboliger er. Som en hovedregel ordner norske studenter som skal studere i utlandet, bolig på egen hånd, ofte gjennom nettverk av norske studenter som allerede er i landet. ANSA opplyser at mange av henvendelsene fra norske studenter til deres lokallag handler om bolig.

Disse medlemmer vil påpeke at antall utenlandske studenter i Norge er mer enn tredoblet på tjuen år, fra ca. 6 000 til ca. 21 000. Disse medlemmer mener det ikke er bærekraftig at studentsamskipnadene har bestemt at utenlandsstudentene skal gå foran norske studenter i køen til studentboliger. Disse medlemmer viser til at det i 2020 var 38 840 studentboliger, hvorav 6 174 var disponert av internasjonale studenter.

Disse medlemmer viser til regjeringens uttalte mål om å øke antall norske studenter som reiser ut av landet, fra 16 prosent til 50 prosent. At antallet utenlandske studenter til Norge skal balanseres med dette, vil medføre en stor økning i antallet utenlandske studenter som må ha studentbolig.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med studentsamskipnadene med mål om å få fjernet utenlandske studenters fortrinnsrett til studentbolig.»

Kvoteprogrammet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at regjeringens avvikling av kvoteprogrammet har medført færre studenter fra det globale sør. Disse medlemmer ser ikke at regjeringens erstatningsordninger har hatt god nok effekt, og er bekymret for framtidig bredde og mangfold i studentgruppen som kommer til Norge. Den tidligere kvoteordningen hadde sine svakheter, men også åpenbare styrker i tillegg til det å fremme mer studentutveksling fra det globale sør. Disse medlemmer mener at norsk høyere utdanning blir fattigere av å miste studenter fra utviklingslandene. Studentene legger vekt på at rekruttering av et mangfold av innvekslingsstudenter er viktig for å skape et internasjonalt læringsmiljø på norske læresteder. Norge som nasjon har også et globalt ansvar for å bidra til utdanning, forskning og formidling på tvers av landegrenser. Disse medlemmer viser derfor til disse medlemmers forslag i denne innstillingen, hvor regjeringen bes om å legge fram en plan for nytt kvoteprogram.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at denne regjeringen styrket Norpart-programmet i statsbudsjettet for 2020 med 15 mill. kroner til helgradsstipender, og at en styrket økonomisk ramme for stipendiater vil ligge inne i neste utlysningrunde, som kommer nå i februar. Den styrkede rammen vil bidra til ytterligere studentmobilitet.

Disse medlemmer mener at det er andre viktige momenter ved Norpart-programmet som viser større styrke enn kvoteprogrammet. Med Norpart viser denne regjeringen at man lykkes i større grad enn før med å bygge institusjoner i sør og å styrke det institusjonelle samarbeidet mellom nord og sør. Dette har som direkte konsekvens at studenter fra sør vil ha en økt kvalitet ved ankomst til vertskapslandet og at institusjonene er bedre rigget for samarbeid og studentmobilitet på tvers.

Disse medlemmer mener det er viktig at Norge bidrar ved å ta et ekstra ansvar for å ta imot studenter fra de fattigste landene, og viser igjen til hovedhensikten med den økte bevilgningen, nemlig hvordan den kan bidra til å styrke andelen av helgradsstipendier fra den fattigste delen av verden.

«Students at risk» og «Scholars at risk»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Students at Risk-ordningen ble opprettet av Utenriksdepartementet etter initiativ fra SAIH og Norsk studentorganisasjon. Formålet er å gi studentaktivister fra utviklingsland som blir nektet adgang til læresteder i hjemlandet på grunn av sin aktivisme, en mulighet til å fullføre utdanningen sin i Norge. Studentene oppfordres til å returnere etter fullført grad. En evaluering av StAR-programmet fra 2020 konkluderer med at programmet bør videreføres, men at nominasjons- og seleksjonsprosessene bør forbedres.

Scholars at Risk (SAR) er et internasjonalt nettverk bestående av institusjoner for høyere utdanning som har til oppgave å fremme akademisk frihet og å forsvare forskeres menneskerettigheter verden over.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre og styrke programmet 'Students at Risk' og på sikt gjøre det permanent, samt legge til rette for nettverket 'Scholars at Risk'.»

Innkommende studenter økonomi

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker at alle studenter skal ha tilbud om utenlandsopphold, og mener det trengs en mer aktiv politikk enn den regjeringen fører, for at både ut- og innvekslingen av studenter skal øke. Regjeringen Solberg har tidligere i sin regjeringperiode strammet inn og økt barrierene for innveksling av studenter. Økt visumavgift for studenter hever den økonomiske terskelen for å studere i Norge, og det samme gjør kravet til minst ett års studielån i saldo på konto. Avvikling av kvoteprogrammet har medført en synkende andel studenter fra det globale sør, og forslag om skolepenger for studenter utenfor EU/EØS er et eksempel på strategier som på andre måter stenger ute studenter som har lite fra før. Disse medlemmer er skuffet over at utenlandsstudenter har vært så lavt prioritert av regjeringen og i stor grad overlatt til seg selv under pandemien. Disse medlemmer ser internasjonalisering som avgjørende for både utdanning, forskning og verdiskaping i årene som kommer, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av økonomiske og juridiske barrierer for utenlandsstudenter og komme tilbake til Stortinget med forslag til forenklinger.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at Lånekassen er en viktig del av det norske velferdssamfunnet. Norske studenter har

verdens beste studielåns- og stipendordninger, finansiert av det offentlige. Dette gir alle som har evner til det, mulighet til å ta høyere utdanning, uavhengig av økonomisk og sosial status. Disse medlemmer mener det er viktig at Norge også i fremtiden skal kunne tilby norske studenter gode stipend- og låneordninger.

Disse medlemmer vil vise til at utenlandske statsborgere som tar utdanning i Norge som gir rett til lån og stipend, vil kunne få dette på samme vilkår som norske borgere dersom de fyller visse vilkår for rett til opphold i Norge. Tall fra Lånekassen viser at totalt 8 040 utenlandske statsborgere, hvorav 4 400 er EØS-borgere, har mottatt lån og stipend til høyere utdanning i Norge i studieåret 2019–2020. Utgifter til utdanningsstøtte for disse studentene, prisjustert til 2021–2022-nivå, utgjør 166,4 mill. kroner for EØS-borgere og 313,9 mill. kroner for alle utenlandske studenter totalt. Eksempelvis mottar svenske studenter 114 mill. i stipend og lån fra Lånekassen. Utgiftene består av stipend og rentestøtte. Studielånet utgjør 503,5 mill. kroner for EØS-borgere og 901 mill. kroner for alle utenlandske studenter totalt.

Disse medlemmer mener dette er en bekymringsfull utvikling som på sikt er en trussel mot Lånekassen. Disse medlemmer vil påpeke at statlige stipender og gunstige låneordninger er et velferdsgode, og velferdsgoder må som hovedregel være nasjonale, ikke globale, for å være økonomisk bærekraftige.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere norske studenter i Norge og utrede og fremme nødvendige forslag slik at lån og stipender fra Lånekassen forbeholdes norske studenter.»

Studieavgift for utenlandske studenter

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti merker seg og setter pris på at regjeringen opprettholder gratisprinsippet for alle studenter som studerer i Norge. Disse medlemmene er klare på og slår fast at gratisprinsippet fortsatt gjelder innen høyere utdanning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil advare mot å fjerne gratisprinsippet i høyere utdanning og mot å innføre skolepenger eller studieavgift for internasjonale studenter. Dette er tiltak som ekskluderer flere, skaper ulikhet og svekker internasjonaliseringen. Av disse grunner bør gratisprinsippet i høyere utdanning være ufravikelig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen beholde og sikre gratisprinsippet for internasjonale studenter i Norge.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at Norge i dag bruker rundt 3,3 mrd. kroner på utenlandske studenter per år. Norge er et av svært få land som har gratis universitets- og høyskoleutdanning for utenlandske studenter. Disse medlemmer mener det er en fordel for Norge at vi har et gratisprinsipp innenfor høyere utdanning, men dette prinsippet kan ikke gjelde for alle utenlandske studenter. Gratis høyere utdanning er et velferdsgode, og velferdsgoder må som hovedregel være nasjonale, ikke globale, om vi skal opprettholde den økonomiske bærekraften i Norge. Disse medlemmer mener det er rimelig at utenlandske studenter må betale for å gå på norske universitet, og foreslår derfor å åpne for at universiteter og høyskoler kan kreve inn studieavgift for utenlandske studenter.

Disse medlemmer vil vise til at det i enkelte EU-land er betydelig høyere studieavgifter enn i Norge. For eksempel har Nederland en studieavgift på ca. 20 000 kroner, Østerrike og Sveits ca. 10 000 kroner, Italia ca. 20 000 kroner og Spania ca. 25 000 kroner. Disse medlemmer mener studenter fra disse landene bør betale en studieavgift om de velger å studere i Norge.

Disse medlemmer vil understreke at Norges ansvar først og fremst er å sørge for at norsk ungdom har tilgang til høyere utdanning, uavhengig av sosial status og inntekt.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere norske studenter i Norge og utrede og fremme nødvendige forslag slik at det innføres studieavgift for utenlandske studenter fra og med studiestart høsten 2022.»

2.3 Erasmus+

Komiteen viser til at Norge gjennom EØS-avtalen deltar i verdens største utdanningsprogram Erasmus+, EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett. Komiteen viser til at Erasmus+ gjør norsk høyere utdanning mer relevant, og studentene blir mer attraktive for arbeidsmarkedet samtidig som den enkelte student får muligheter til faglig og personlig utvikling som fremmer demokratiske verdier som stadig utfordres. Erasmus+ bidrar til å utdanne nye, omstillingsdyktige generasjoner.

Siden 1992 har rundt 83 000 norske studenter, elever, lærlinger, ungdomsarbeidere og lærere deltatt i Erasmus+ eller et av dets forgjengerprogram og fått stipend til å dra på utveksling til et EU-land. Deltakelse i Erasmus+ bidrar til at det internasjonale utdannings samarbeidet blir sterkere og bedre på alle nivåer. Komiteen støtter derfor regjeringens forslag om at Norge deltar i EUs program for utdanning, opplæring ungdom og idrett (Erasmus+) 2021–2027.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter regjeringens mål og mener at Norge bør forplikte seg til videre samarbeid og deltakelse i Erasmus+-programmet. Disse medlemmer mener studentorganisasjonene bør involveres i arbeidet med strategi for Erasmus+ perioden 2021–2027.

2.4 Norske helgradsstudenter i utlandet

Komiteen vil påpeke at det er allmenn enighet om at alle nordmenn skal ha mulighet til å ta høyere utdanning, uavhengig av deres sosiale bakgrunn og økonomiske situasjon. Dette målet må også gjelde de norske studentene som har et ønske om å studere i utlandet. Komiteen mener det vil være en styrke for Norge og norsk akademia om flere norske studenter tar hele eller deler av utdannelsen ved internasjonale eliteuniversiteter. Komiteen mener at de beste norske studentene må sikres mulighet til å kunne studere ved verdens eliteuniversiteter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil løfte fram at økonomi er en særlig barriere når det gjelder eliteuniversitetene. Studenter som ikke har familie som kan bidra, eller egne oppsparte midler, har ikke muligheten. Disse medlemmer mener at studenter som har sterk motivasjon og er faglig kvalifiserte, bør få realisert potensialet og drømmene sine, uavhengig av bakgrunn, og viser til eget forslag om å be regjeringen sikre gode finansieringsmekanismer.

Arbeid ved siden av studier

Komiteen viser til at norske studenter i utlandet i dag ikke har mulighet til å ha deltidsjobb ved siden av studiene, fordi Navs retningslinjer innebærer at man mister plassen sin i folketrygden om man jobber utenlands. Ordningen som medfører at norske studenter risikerer utmeldelse av folketrygden, bidrar til å gjøre utenlandsstudentene mer økonomisk sårbare.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag slik at norske studenter i utlandet kan ha deltidsjobb ved siden av studiene uten å miste sitt medlemskap i folketrygden.»

Utdanningsstøtte

Komiteen understreker at det trengs gode økonomiske og praktiske støtteordninger som gjør utveksling til en mulighet for alle studenter, ikke bare for de som har et godt økonomisk utgangspunkt. Lik tilgang til utdanning er avgjørende også her.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener en av årsakene til at færre norske studenter enn ønskelig tar deler av studiene i utlandet, er økonomisk begrunnet. Til tross for stipend og skolepengestøtteordninger vil et utenlandsopphold påføre mange studenter en større gjeldsbyrde enn om de studerer kun i Norge.

Disse medlemmer mener derfor det er en svakhet at meldingen ikke legger opp til en helhetlig gjennomgang av den generelle studiestøtteordningen, og viser til høringen, der det ble påpekt et behov for å rydde i låne- og stipendordningen i Lånecassen. Disse medlemmer merker seg at regelverket oppfattes som uoversiktlig, og at studenter av den grunn kan ende opp med uforholdsmessig stor studiegjeld etter avsluttede utenlandsstudier.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil framheve at det framover blir vesentlig at regjeringen ikke svekker ordninger som fremmer utveksling, som for eksempel regjeringens forslag om å halvere reisestipendet for utenlandsstudenter i statsbudsjettet 2021. Disse medlemmer er opptatt av ikke å skape større forskjeller i utdanning, men tvert imot å finne grep som muliggjør utvekslingsopphold for alle uavhengig av økonomi og familiebakgrunn.

I dag kan den økonomiske byrden ved å studere utenlands bli stor, og det kan gjøre det vanskelig for mange studenter å reise ut.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener derfor at studentøkonomi burde vært mer adressert i meldingen, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre gode finansieringsmekanismer for studieopphold i utlandet for å sikre lik tilgang uansett økonomisk bakgrunn – også til høyt rangerte læresteder.»

Disse medlemmer er opptatt av at internasjonal mobilitet må være mulig for alle studenter, og understreker betydningen av gode økonomiske og praktiske ordninger som bidrar til dette.

Toppstipend for elitestudenter

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av at alle nordmenn skal ha mulighet til å ta høyere utdanning, uavhengig av deres sosiale bakgrunn og økonomiske situasjon. Dette målet må også gjelde de norske studentene som har et ønske om å studere i utlandet.

Flertallet mener det vil være en styrke for hele samfunnet om flere norske studenter tar hele eller deler av utdannelsen ved internasjonale eliteuniversiteter. Flertallet vil påpeke at det er kostbart å ta utdanning ved eliteuniversitetene. Eksempelvis betalte studenter totalt 46 858 dollar i skolepenger og gebyrer for studieåret 2020–2021 ved Harvard. For en MBA ved University of Chicago er det årlige «tuition fee» på 73 440 dollar. I tillegg kommer en rekke gebyrer, boutgifter osv. For en MBA ved Berkeley er «tuition fee» på 68 444 dollar.

Flertallet mener at norske elitestudenter skal ha mulighet til å kunne studere ved verdens beste universiteter.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti legger vekt på viktigheten av å gi norske studenter, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn, bedre muligheter til å studere ved de aller beste institusjonene i verden gjennom ordningen med tilleggsstipend fra Lånecassen. Samtidig peker disse medlemmer på at dette virkemiddelet kan spises enda mer, slik at det i enda større grad virker etter hensikten.

Disse medlemmer mener regjeringen bør gjennomgå ordningen og vurdere justeringer med dette formålet. Samtidig er disse medlemmer opptatt av at dette virkemiddelet bør komplementeres med tiltak som møter behovet for at norske studenter også får bedre muligheter og støtte til studier ved gode institusjoner i prioriterte land som er strategisk viktige for norsk næringsliv, i tråd med regjeringens Panorama-strategi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener derfor at Lånecassen må tilby toppstipend og lån til de studentene som kvalifiserer til å komme inn på verdens fremste eliteuniversiteter.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme nødvendige forslag slik at Lånecassen kan tilby toppstipend og lån til de studentene som kvalifiserer til å kunne studere ved verdens fremste eliteuniversiteter.»

Språkstipend

Komiteen vil fremheve at språkkunnskap kan være noe av det viktigste utbyttet studentene har med seg hjem fra utenlandsstudier. Det er reist spørsmål fra ANSA om hvorvidt språkstipendet til utenlandsstudenter bidrar godt nok til dette, ettersom språkstipendet ikke gis uavhengig av undervisningsspråk. Komiteen mener det er verdt å vurdere om dagens ordning med språkstipend er hensiktsmessig, i lys av nasjonale mål om økt studentmobilitet og flere studenter til ikke-engelskspråklige land.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for språkstipend gjennom Lånekassen og sikre en praksis som tjener formålet.»

2.5 Godkjenning av utenlandsk utdanning

Komiteen er opptatt av å fremme internasjonalsisering og å sørge for at Norge ikke etablerer unødige barrierer for mennesker som har tatt hele eller deler av utdanningen sin i utlandet. Det er viktig både for enkeltmennesker, næringsliv og samfunn at nødvendige forkunnskaper er på plass, og at utdanningssøkere med ulik bakgrunn konkurrerer på like vilkår. Godkjenning gir informasjon til potensielle arbeidsgivere om hvilket nivå og omfang utdanningen har. I tillegg til godkjenningsordningene innen høyere utdanning finnes det også særskilte autorisasjonsordninger for yrkesutøvelse på enkelte områder. Terskelen for å få utenlandsk utdannelse godkjent i Norge skal ikke være høyere enn nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener dette bør anspore regjeringen til generelt å legge bedre til rette for at mennesker som har utdanning fra andre land, kan få den godkjent for bruk i Norge. Personer med utenlandsk utdanning eller yrkeskvalifikasjoner utgjør en vesentlig del av den norske arbeidsstyrken, og mange trenger å få godkjent sin kompetanse. Flertallet viser til Riksrevisjonens rapport fra 2019 «Undersøkelse om godkjenning av utdanning og yrkeskvalifikasjoner fra utlandet», som påpekte at Norge har et stort forbedringspotensial og risikerer å gå glipp av verdifull kompetanse.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle enklere, raskere og mer forutsigbare godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning og kompetanse.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at disse partiene har tatt opp med regjeringen problemer med disse autorisasjonsordningene, som for eksempel for psykologstudentene fra ELTE i Ungarn, som ikke fikk godkjent utdanningen, og for sykepleierstudenter med utdanning utenfor EØS, som ble ilagt høye autorisasjonsgebyr for å ta kompetansen sin i bruk. Kompetansebehovsutvalget viser til at Norge står overfor store utfordringer med udekket kompetanse. Norge kommer til å mangle sykepleiere, psykologer, lærere og andre fagfolk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil også peke på NOKUTs utvikling av kvalifikasjonspass for flyktninger, som gir flyktninger mulighet til å ta i bruk kompetansen sin i et nytt samfunn. Kvalifikasjonspasset har tidsbegrenset varighet og synliggjør kvalifikasjoner, arbeidserfaring og språkkompetanse. Disse medlemmer vil fremheve NOKUTs viktige rolle også for å bidra til at ordningen rulles ut internasjonalt, tross pandemien. Disse medlemmer mener ordningen bør befestes som en del av et forbedret norsk system for godkjenning av utenlandsk kompetanse, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta kvalifikasjonspass for flyktninger systematisk i bruk i Norge.»

2.6 Andre forhold knyttet til mobilitet

Mobilitet på andre nivåer i utdanningssystemet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at det er viktig at mobilitetsmeldingens hovedfokus på utgående og inngående mobilitet ikke overskygger betydningen av mobilitet på andre nivå av utdanningssystemet eller innen forskning. Flertallet viser til at erfaring med utveksling i grunnopplæringen har en verdi i seg selv, men også fremmer senere mobilitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti hadde ideelt sett at meldingen rommet et mer helhetlig perspektiv og også tematiserte tilrettelegging for og effekter av internasjonalsisering og mobilitet i grunnskole, videregående opplæring, høyere yrkesfaglig utdanning, doktorgradsutdanning og forskning.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for mer internasjonalsisering i grunnskole, videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning.»

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge til rette for forskerutveksling og internasjonalsisering i doktorgradsstudiene.»

Disse medlemmer viser til meldingen og målet om at internasjonal mobilitet må bli en integrert del av all høyere utdanning. Det er derfor etter disse medlemmers mening påfallende at meldingen kun omhandler akademiske utdanninger og ikke tiltak rettet inn mot høyere yrkesfaglig utdanning.

Norsk som fagspråk

Komiteen vil påpeke at norsk språk er på vikende front i deler av academia, og vil understreke at universiteter og høyskoler må være bevisst sitt ansvar for å opprettholde og videreutvikle norsk som fagspråk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at statsråden for høyere utdanning og forskning vil gjennomgå institusjonenes språkstrategier, og ser fram til vurderingen av hvorvidt det trengs ytterligere tiltak fra sentralt hold.

Nasjonal sikkerhet ved forsknings- og utdannings samarbeid

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at de åpne trusselvurderingene fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Etterretningstjenesten advarer om påvirkningsoperasjoner fra særlig russisk, kinesisk og iransk etterretning.

Disse medlemmer er svært kritiske til at sikkerhetsrisiko og fare for spionasje fra land vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, ikke er behandlet i meldingen. Disse medlemmer vil påpeke at vi gjennom en årrekke har sett at forskere og norske universiteter utsettes for spionvirksomhet i stadig økende grad. Antallet utenlandske forskere og studenter som havner i norske myndigheters søkelys, har økt de seneste årene. Det handler både om spionasje og ulovlig kunnskaps-overføring til andre land.

Disse medlemmer er videre svært kritiske til at regjeringen aktivt arbeider for at forskningsmiljøene skal øke samarbeidet med land og miljøer Norge definerer som en stor sikkerhetsrisiko. Disse medlemmer vil vise til Panorama-strategien, der det uttrykte målet er å øke Norges utdannings- og forskningssamarbeid med blant annet Kina og Russland. Dette er de to landene som etterretnings- og sikkerhetstjenestene definerer som de største truslene mot Norge.

Disse medlemmer mener det er sterkt bekymringsfullt at antallet nye samarbeidsprosjekter med Panorama-land økte med 52 prosent i årene 2012 til 2018, og at det landet Norge har inngått flest avtaler med til nå, er Kina. Disse medlemmer vil påpeke behovet for en klar og tydelig politikk overfor de land som utgjør en sikkerhetsrisiko for Norge, og at det her må settes inn nødvendige tiltak.

Disse medlemmer vil vise til at Norge og resten av den liberale verden står overfor betydelige sikkerhetsutfordringer de kommende år. Det er generell enighet om at særlig Kinas posisjon som en ledende supermakt må tas hensyn til på alle politikkområder. Disse medlemmer vil understreke at en ny supermakt betyr en ny verden med nye utfordringer for Norge, og at man også innenfor academia må balansere en rekke uli-

ke hensyn i forholdet til de to supermaktene USA og Kina.

Disse medlemmer vil vise til at Norge ligger langt fremme innenfor flere avanserte forskningsområder. I tillegg er Norge strategisk interessant for supermaktene på grunn av sin beliggenhet. Disse medlemmer har merket seg at Forsvarets etterretningstjeneste i Danmark i en fersk rapport skriver:

«Kinesiske myndigheter ser sannsynligvis på forsterkede bilaterale samarbeidsprosjekter, som for eksempel polarforskning, som en kanal for mer innflytelse i Arktis.» (Kilde: High North News).

I rapporten fastslås det videre at å få tilgang til Arktis også har militær strategisk betydning for Kina. Disse medlemmer vil påpeke at Nordområdene tradisjonelt også har stor betydning for Russland, og at Kinas og Russlands strategiske interesser og vilje til å bruke hemmelig etterretning og spionasje for å oppnå mål som kan gå ut over Norges sikkerhet ikke bør undervurderes.

Disse medlemmer vil vise til at supermakten Kina bruker en rekke ulike metoder for å oppnå sine mål, og at ulike former for utdannings- og forskningsmessige samarbeid er viktige verktøy for Kina. En rapport fra den norske ambassaden i Kina (utgitt 18. desember 2017, publisert i Khrono) beskrev eksempelvis de kinesiske Konfucius-instituttene (KI) som den «lange armen» for kinesiske propagandamyndigheter. «KI ønsker å fremstå som uavhengige kulturinstitusjoner, men knytter seg i realiteten tett til partnerinstitusjonen i vertslandet, og er i stor grad politisk kontrollert fra Beijing», heter det i rapporten. Disse medlemmer vil i den sammenheng vise til at det er opprettet et Konfucius-institutt ved Universitetet i Bergen.

Disse medlemmer vil også vise til Kinas nasjonale etterretningslov, som trådte i kraft i juli 2017. Etterretningsloven forplikter kinesiske enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner til å hjelpe offentlige sikkerhets- og statssikkerhetsmyndigheter i å utføre et bredt spekter av etterretningsarbeid. Artikkel syv i loven bestemmer at «enhver organisasjon eller borger skal støtte, bistå og samarbeide med statlig etterretningsarbeid i henhold til lov».

Disse medlemmer vil i den sammenheng påpeke at det store antallet gradsstudenter fra Kina ved norske universiteter kan anses som et sikkerhetsproblem. Kina er nå det landet med flest internasjonale gradsstudenter ved norske universiteter og høyskoler – over 800 stykker. Norske gradsstudenter i Kina er under 100. Disse medlemmer mener det må bli bedre balanse i denne utvekslingen.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av fast og formalisert kontakt mellom PST og norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner. PSTs årlige trusselvurdering må gjøres kjent på alle nivåer

innenfor høyere utdanning og forskning. Disse medlemmer mener det må etableres faste møtepunkter mellom PST og institutter og fakulteter ved alle høyere utdanningsinstitusjoner, slik at UH-sektoren har oppdatert informasjon om sikkerhetssituasjonen og kan iverksette nødvendige tiltak.

Disse medlemmer vil også vise til at PST mener det vil være hensiktsmessig å innføre en sikkerhetsklarerings av forskere som skal inn på særlig sensitive forskningsområder.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med PST og norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner for å få på plass faste og formaliserte møtepunkter mellom partene.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker behovet for å ta spesielle hensyn i samarbeidet med land som Norge ikke allerede har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, og viktigheten av at politikken bygges på sikkerhetspolitiske føringer og rammer, som omtalt i studentmobilitetsmeldingen. Flertallet viser til behovet for en tydeligere og mer strategisk nasjonal politikk for hvilke internasjonale gradsstudenter Norge skal tiltrekke seg, og støtter at regjeringen vil opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere en mer bevisst politikk overfor utenlandske gradsstudenter ved norske institusjoner.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til regjeringens ambisjon om at halvparten av studentene på sikt skal ha et studie- eller praksisopphold i utlandet, og at det er uttrykt at det bør være balanse i hvor mange som reiser ut, og hvor mange utenlandske studenter som kommer til Norge. Disse medlemmer vil påpeke at disse ambisjonene innebærer en betydelig økning i antall utenlandske studenter som kommer til Norge.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede de økonomiske kostnadene ved oppnåelse av målene i Meld. St. 7 (2020–2021) innen 2030.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre gode finansieringsmekanismer for studieopphold i utlandet for å sikre lik tilgang uansett økonomisk bakgrunn – også til høyt rangerte læresteder.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen foreslå justeringer av Panorama-strategien og plan for nytt kvoteprogram, for å sikre større mangfold i inn- og utgående studentmobilitet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt som omhandler studentmobilitet blant studenter med funksjonsnedsettelse, samt gi Lånkassen ansvar for å presentere årlig nasjonal mobilitetsstatistikk for denne studentgruppen.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen videreføre og styrke programmet «Students at Risk» og på sikt gjøre det permanent, samt legge til rette for nettverket «Scholars at Risk».

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen beholde og sikre gratisprinsippet for internasjonale studenter i Norge.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for mer internasjonalisering i grunnskole, videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge til rette for forskerutveksling og internasjonalisering i doktorgradsstudiene.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen vurdere effektene av uttelling for utenlandsopphold gradert etter varighet i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, og sikre at profesjonsutdanningene ivaretas uten at det etableres et generelt insitamant for kortere opphold.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sørge for at det skilles mellom kortere og lengre utenlandsopphold i studentmobilitetsstatistikken.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av økonomiske og juridiske barrierer for utenlandsstudenter og komme tilbake til Stortinget med forslag til forenklinger.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for språkstipend gjennom Lånekassen og sikre en praksis som tjener formålet.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen ta kvalifikasjonspass for flyktninger systematisk i bruk i Norge.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med studentskipnadene med mål om å få fjernet utenlandske studenter fortrinnsrett til studentbolig.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen prioritere norske studenter i Norge og utrede og fremme nødvendige forslag slik at lån og stipender fra Lånekassen forbeholdes norske studenter.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen prioritere norske studenter i Norge og utrede og fremme nødvendige forslag slik at det innføres studieavgift for utenlandske studenter fra og med studiestart høsten 2022.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme nødvendige forslag slik at Lånekassen kan tilby toppstipend og lån til de studentene som kvalifiserer til å kunne studere ved verdens fremste eliteuniversiteter.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med PST og norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner for å få på plass faste og formaliserte møtepunkter mellom partene.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen utrede de økonomiske kostnadene ved oppnåelse av målene i Meld. St. 7 (2020–2021) innen 2030.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 19*

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovforslag som sikrer at studenter med funksjonsnedsettelse som ønsker å dra på utveksling, får rett på midlertidig unntak fra regler om at man må bruke ytelser og tjenester innenfor rikets grenser, også utenfor EØS.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II og IV fremmes av en samlet komité.

Tilråding III fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen foreslå virksomme tiltak for økt studiemobilitet blant studenter med et tilretteleggingsbehov.

II

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag slik at norske studenter i utlandet kan ha deltidsjobb ved siden av studiene uten å miste sitt medlemskap i folketrygden.

III

Stortinget ber regjeringen videreutvikle enklere, raskere og mer forutsigbare godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning og kompetanse.

IV

Meld. St. 7 (2020–2021) – En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 16. februar 2021

Roy Steffensen
leder

Nina Sandberg
ordfører